

Kazensko pravosodstvo na bojnem polju.

Univ. prof. dr. Metod Dolenc.

Svetovna vojna je ustvarila vojaške sodnike, ki si pač preje nikoli niti mislili niso, da se jim bode ukvarjati s sodniškimi posli. To velja za veliko, da, pretežno večino vojnih avditorjev, v še večji meri pa, kajpada, za vojaške lajiške sodnike. Pa tudi tisti avditorji, ki so izišli iz stanu civilnih sodnikov, stali so pred zadačami, ki so precej različne od zadač v civilnosodnem postopanju.

Oče kriminalne psihologije, med svetovno vojno zamrli profesor Hans Gross je nekoč — bilo je na otvoritvenem zborovanju društva avstrijskih kriminalistov — dejal, ako se hoče priti do količkaj pravilne zaključne sodbe, onda naj se zbere material za dotično vprašanje v kar največji množini. Bodi torej dovoljeno bivšemu avditorju, izišlemu iz vrst civilnih sodnikov, da objavi svoja izkustva in utise, ki jih je zbral tekom treh in pol let neprestanega delovanja neposredno na bojnem polju. Da so to le subjektivni utisi, ki so mogli nastati baš le v okviru pisateljevega zaposlenja, in pa da so prišli njegovi tovariši morebiti do povsem drugih iskustev, je tako jasno, da o tem ni govoriti. Naj bi pa baš te-le vrstice dale povod, da drugi tovariši obelodanijo iskustva iz svoje prakse! Čim več jih bo, tem jasnejša postane slika, kako je s sodstvom lajiških sodnikov pri vojaških sodiščih. Jasnost v tem vprašanju pa nemara ne bo samo koristna, ko se bo gledalo, ali ne kaže kaj pri vojaških sodiščih kaj preurediti; tudi reformatorji civilnega kazenskega postopanja se utegnejo s pridom okoristiti s podatki glede tega vprašanja, ko jim bo odločati o tem, v koliki meri naj se pritegne lajiški element h kazenskemu pravosodstvu.

Lajiški sodniki pri poljskih vojaških sodiščih izhajajo iz vseh mogočih praktičnih poklicev z višjo šolsko omiko, povprek nekako s srednješolsko izobrazbo. Način njihovega mišljenja je trezno - praktičen, njihovo psihološko izšolanje komaj spomina vredno. Za juristične teorije in tuhtanje ne marajo niti najmanje. Razlikovanje, mari naj se kaznuje dejanje ali storilec, je njihovemu intelektu čisto tuje, ali, svojemu čutstvanju sledeč, se v praksi vendar le nekako nevede nagibljejo k nazoru, da naj se kaznuje storilec, — le-ta pa je že itak kaznovan s tem, da trpi v vojni. Na fronti, kjer je videti dan na dan tolikanj bede in trpljenja, ima vojak mučen, včasih naravnost oduren občutek, ko ga pokličejo, da naj sodi druge in jim pribavi vnovič zla. Jasno je, da bo tudi pravnik za manjšo odmero kazni, ako se je storilec okrivil po dolgotrajnem službovanju v polju, ali morda celo radi takega službovanja, morebiti celo potem, ko je že bil večkrat ranjen ali ponovno odlikovan radi hrabrosti. Toda taka uvaževanja pa seveda ne morejo tvoriti pravno pravilne podlage — za oprostitevno sodbo. V primerih, recimo, ko bi pretila nemotivirano mila presoja stvari od lajiških sodnikov, katerih je četvero v senatu, utegne pač avditorjev prigovor, da se ustvari ali pospeši nevarnost za disciplino, spraviti zadevo v pravilni tir. Ali — nekakšna ost pa le ostane, namreč pritajeno prepričanje, da avditor kakor pravnik vedno zastopa strožje nazore in se poteza zgovorno za njih udejevanje. Takih primerov je dokaj in nazadnje se polasti lajiških sodnikov nekakšno splošno nezaupanje do avditorjevih predlogov.

Pa še drug moment izmika tla zaupanju v brezpogojno pravičnost in neodvisnost avditorjev: dejstvo, da v poljskem postopanju avditor posluje sedaj kakor voditelj obravnave, sedaj kakor vojaški pravdnik, kmalu kakor zagovornik, in to celo na en in isti dan! Tu se rado omaja prepričanje, da avditor v vsaki teh vlog, ki jih mora spričo majhnega števila poljskih avditorjev hočeš nočeš prevzemati, posluje le po svoji najboljši vesti in vednosti in da ostane navzlic temu pravičen sodnik, kadar baš sodi. Ni treba še le povdarjati, da obstajajo prastari predsodki zoper sodnike in pravnike sploh! Onda bo pač umevno, da stališče avditorja v sodniškem kolegiju ni baš

posebno prijetno, gotovo pa ne tako neoporekano, kakor v kolegiju civilnih sodnikov, in da treba celega, s temeljitim znanjem in izkustvi iz vojaškega življenja opremljenega moža, ki poleg tega razume takt, ako hoče odoleti nezaupnosti, ki prevladuje zoper votum avditorja. V vsaki glavni razpravi, ki konča z obsodbo, prične pri odmeri kazni barantanje, kakor da bi se moralo nekaj mesecev i. sl. odbarantati — avditorju... To so momenti, katerih se bivši avditor najraje ne bi več spominjal!

Da je pa moči umeti to milo potezo v sodniškem delovanju lajiških sodnikov, treba predvsem vpoštevati sestavo vojaških sodišč. Metod, kako se vojaško sodišče sestavi, je opaziti v poljski praksi več.

Člane vojaškega sodišča komandira pristojni poveljnik, ne da bi se moral držati kakšnega vrstnega reda (§ 463, odst. 5 voj. k. pr. r.). Krog onih sodnikov, ki jih je v danem slučaju sploh mogoče poklicati, utegne tuintam biti majhen. Mislimo si n. pr. glavno razpravo zoper podpolkovnika — višje šarže ne pridejo za normalno pristojnost poljskih sodišč v poštev (457 odst. 4 voj. k. pr. r.). Koliko častnikov ima v takih primerih (samostojni) brigadir ali divizionar na razpolago, da jih more poklicati za sodnike? Treba se ozirati tudi na ožje prijateljske ali pa — nasprotno odnošaje častnikov napram obdolžencu! V teh primerih utegne biti najpraktičnejše, da se predlaga delegacija. Pa pustimo take vendar le prav redke primere. Lajiški sodniki se jemlje bodisi od poveljništvenega štaba, bodisi od polkov (zavodov), ki jim zapoveduje pristojni poveljnik. V prvem primeru ima sodišče, katero tvorijo potemtakem ordo-nančni, trenski i. dr. častniki, napako, da sodniki za vojaške delikte, ki jih store vojaki v fronti, pač ne prinesejo sábo pol-nega razumevanja. V drugih primerih pa nastajajo velike te-žave pri komandiranju. V soških bitkah se spričo varnosti strelskih jarkov, pa tudi spričo njih vpoklicanih častnikov ni moglo komandirati drugih častnikov, nego onih od retablira-jočih polkov ali oddelkov. Na drugih frontah pa je igrala od-daljenost kraja vojaškega sodišča od fronte veliko vlogo. Pre-motrimo naj brezljudne krajine volinskih močvirij, pa tamkajšnjo zimo ali snežene zamete v sedmograških Karpatih! Pot do sta-leža sodišča, 4 do 8 km dolga, bi še bila; ako pa se razprave

zavlečejo do poznega večera, kako neprijetna je našim lajiškim sodnikom pot nazaj do svojega staleža! (Zato pa je vselej prvo vprašanje lajiškega sodnika, ko dospje na mesto sodišča: »Kako dolgo bodo trajale razprave?«) In če nastane nehote neprijeten občutek, na koga naj se prenese krivda zanj, ako ne na namišljenega povzročitelja neprijetnega potovanja? Seveda na to vpoklicanec nikoli ne misli, da ga ni komandiralo vojaško sodišče, ampak pristojni poveljnik! Da tudi taka nevolja neti nekakšnega opozicijskega duhá zoper avditorja, ne bode noben praktik prerekal. Baš tako malo pa se da oporekati, da so glavne razprave izven sedeža poveljništva spojene s takimi težkočami (n. pr. nemožnost točnega označenja kraja, ker ni komunikacij ali dobrih kart, slaba prehrana, nepripravnost lokala i. dr.), da bi se mogle le redkokedaj in v posebno važnih slučajih opraviti drugod, kakor tam, kjer ima vojaško sodišče svoj stalež.

Po glavnem pravilu moralo bi vojaško sodišče za moštvene osebe — glavnih razprav zoper častnike in njim enake šarže je n. pr. pri divizijah le okoli 2 do 3% — sestajati iz 1 štabnega častnika, 2 stotnikov in 1 nadporočnika. V poljskem postopanju (vsaj pri divizijah) pa se vpotreblja izjemno določilo §§ 53 odst. 3 in 55 zad. odst. voj. k. pr. r. kar najbolj obsežno. Izjema je postala pravilo. Ne ozira se na to, da se sme pozvati za vsakega člana vojaškega sodišča, opustivši glavno pravilo, le vsakokrat prvo nižjo šaržo v nadomestilo. Smatra se kar v naprej, da ni takih častnikov, ki bili poklicani praviloma za sodnike, na razpolago, in ostane le še meja § 55 zad. odst. voj. k. pr. r., da imej vsaj predsednik najmanj isto šaržo kakor voditelj razprave. Da mu ostane na vsak način službena prednost pred avditorjem, za to je poskrbljeno v službenem reglementu, to celo tedaj, ko sedeta za sodno mizo baš imenovan nadporočnik in pa star, bodi aktiven nadporočnik avditor, saj je prvi — od vojaškega stanu. Resnično, tuintam je predsedoval glavnim razpravam tudi že nadporočnik ali v največ slučajih pa predseduje vsaj stotnik.

Sedaj pa prisedniki! Starejši subalterni častniki so poveljniki stotnij, bitnic itd., ti se za ves dan od svojega pododelka ne morejo lahko odstraniti. Mnogo subalternih častnikov ne pride

vpoštev, ko ne znajo razpravnega jezika. (Tako je bilo posebno pri ogrskih polkih.) Tako je prišlo, da so se še največ najmlajši častniki dali pogrešati in da se jih je najraje komandiralo k vojaškim sodiščem. Ako pristojni poveljnik ni sam določil meje glede starosti, poslali so nam največkrat najmlajše, niti ne fizično doletne častnike. Vojaška sodišča za moštvo, v katerih sta bila dva ali trije nedoletni prisedniki — svojčas — niso bila redka, celo pri nagli sodbi so sodili — nedoletni sodniki o življenju in smrti! V zakonu samem namreč ni nobene določbe, iz koje bi se dala izvajati ničnost takih sodeb. Seveda, ob času postanka voj. k. pr. reda se je smatralo, da daje že določitev šarž po preje navedenem glavnem pravilu dovolj varnosti za to, da se pokličejo le zreli, izkušeni častniki za sodnike; saj to predpisuje tudi službeni reglement. Pa v četrtem, petem letu svetovne vojne ni bilo nič izvanrednega, da je postal recimo dvajsetleten mladenič nadporočnik, ki se je o njem lahko reklo, da je svoje dolžnosti kot vojak odlično izpolnjeval. Toda o psihi hudodelca, o notranjih stikih protisocialnega dejanja z notranjim življenjem storilčevim nima pravega pojmovanja, nedostaje mu življenjskih izkušenj. Zakon pa je smatral za potrebno, da ustanovi za zagovornika jasno starostno mejo 24 let (§ 95 t. 3 voj. k. pr. r.), in ta določba se je izrecno prevzela tudi v poljsko postopanje (arg. a contr. ex § 471 odst. 3 voj. k. pr. r.). Jasno je, da se pač nikdar ni hotelo reči, da je posel zagovornikov važnejši, nego sodnikov. Zatorej pa mora argumento a minori ad maius veljati, da morajo biti tudi prisedniki vsaj fizično doletni častniki.

Za strokovnega pravnika pač ne more biti dvoma, da je prištevati vojaška sodišča po k. pr. redu kategoriji večniških (skabinskih) sodišč (primeri razpravo dr. Feliksa Franka, *Militärische Laienrichter*, v *Zeitschrift für Militärrecht* I. I. str. 41 i. nasl.). Toda baš v avstro-ogrski državi ta sodna oblika ni bila udomačena; razven v Bosni in Ercegovini v kazenskem postopanju ni večnikov (skabinov). Od tod pa prihaja, da so se prisedniki v vojaških sodiščih štelii sami skoraj vse-skozi za porotnike in se po tem tudi ravnali. Posebno v prvih dveh letih svetovne vojne se je pripetilo kaj pogostokrat, pa tudi pozneje še tuintam, da so prisedniki brez pravniške pred-

izobrazbe vprašanje po krivdi zgol zanikali, po nagibih vprašani pa trdili, da jih ne povedo, češ, niso dolžni utemeljevati svojega reka. § 74 odst. 3 voj k. pr. r. sicer piše: »Način glasovanja in njega utemeljitve po posameznem sodniku ostane tajen.« Poznejšnji paragrafi pa govore vseskozi le o oddaji glasu sploh. Akopram gotovo ustreza duhu voj. k. pr. reda in njegovim določilom glede posvetovanja sodnikov, da je utemeljitev glasu bistveni del glasovanja, — vendar le manka norme, kaj je pravo, ako lajiški sodnik pač glasuje, svojega glasu pa ne utemelji. Tudi se pripeti, sicer ne čestokrat, pa vendarle, da izražena utemeljitev čisto določno in naravnost nasprotuje zakonu, da, sploh zanikuje upravičenost eksistence zakonskega določila, ki naj se vporabi. Če voditelj razprave na to opozori prisednika, se ta odreže: »Zakona jaz ne poznam!« ali »zakon jaz drugače umevam!« ali celo: »to je moje prepričanje, jaz sem prisegel, da bom sodil po najboljši vesti in vednosti, ne pa po ‚vaših‘ zakonih!« Psihološko zelo zanimivo: Pri obtožencu se presumira ex lege znanje kazenskega zakona, ‚sodnik‘ pa pravi, da nanj ni vezan. Na srečo so bili takšni slučaji redki, pa nekaterikrat je ostal glas prav nalašč brez utemeljitve, — čeprav za večino ni bil potreben. Kaj pa potem, ako se pokaže večina za votum, ki ostane brez utemeljitve? Seveda — avditorju ne kaže drugega, nego da se potruži in zvari tudi za takšno mnenje kolikor toliko mogoče razloge, da torej utemeljitev fingira, kajti sodba brez razlogov je nična (§ 358 t. 5 voj. k. pr. r.). Pa vpraša se, marí naj bo svrha kazenskega postopanja, s pritegnitvijo lajiških sodnikov, da koncem vseh koncev pride do fiktivne sodbe, do potvorjenja utemeljitve oddanih glasov?! —

Ali ima predsednik kakšen vpliv na to, da se posvetovanje izteče gladko? Po stilizaciji § 298 voj. kaz. pr. r. — ne. Tudi § 265 voj. k. pr. r. v tem oziru ničesar ne pove. Ni opore za mnenje, da naj predsednik posreduje med voditeljem razprave in prisedniki, če nastanejo nesoglasja. In ako predsednik sam noče utemeljiti svojega glasu? Ali ne bi kršila morebitna prijava slučaja pristojnemu poveljniku dolžnosti glede tajnosti posvetovanja? (Iz prakse kolegov so mi znani slučaji, ko so se oziri na tajnost — opustili.)

Stališče predsednikovo je postalo v praksi sploh čisto drugačno, kakor si ga je zamislil voj. k. pr. red. V poljskem postopanju menjavajo predsedniki kaj hitro. Javaline pride isti predsednik čez mesec dni spet na vrsto, da predseduje, dotlej pa je davno pozabil, kakšne dolžnosti ima pravzaprav. Seveda to je gotovo, da smatra predsednik predvsem za svojo nalogo, izravnati morebitne konflikte med voditeljem razprave in stranikama (kar pa skoraj nikoli ni potrebno bilo), dalje, da nastopa na zunanost kakor predstavitelj vojaškega sodišča in pa da vzdržuje vojaško disciplino. Ali najstrumnejši vojak postane kakor predsednik iz bojzani ali iz spoštovanja do zakona, ki mu je docela tuj, pri razpravi — neokreten in je voditelju razprave samo hvaležen, ako mu odvzame vse — agende, ki bi njemu pritikale. In ako voditelj razprave taktno izrazi, da n. pr. otvori ali zaključi razpravo i. sl. »v imenu gospoda predsednika«, onda kaže začudeni obraz predsednikov, da o predpisih glede postopanja pač nihče ni manj informiran nego on sam, ki mu gre splendor praesidii. Vsekakor je priporočati, da si izposluje voditelj razprave generalno dovoljenje predsednikovo, da stori v njegovem imenu, kar treba, kakor da bi mu pošepetaval tiste besede, katere naj predsednik izusti, besede, katerih pomena predsednik največkrat ne razume ali prav ne čuje in če napačno, pa vsaj negotovo enuncira.

Še nekaj besed o vplivu inštituta »pristojnega poveljnika« na pravosodstvo pri vojaških poljskih sodiščih.

Pri glavnih razpravah (v rednem, ne prekem postopanju) ni neposrednega stika med vojaškim sodiščem in pristojnim poveljnikom. Vsak član vojaškega sodišča pa ve, da pristojni poveljnik ni jurist, da mora torej vsa čisto pravna vprašanja rešiti po nasvetu justičnega referenta. Samo v prekem postopanju (nagla sodba) je skrbjeno za stik med pristojnim poveljnikom in vojaškim sodiščem. Pismeno sestavljeno sodbo morata z vsemi spisi vred predsednik in voditelj razprave takoj po storjeni sodbi prinesiti pristojnemu poveljniku (§ 445 odst. 2 voj. k. pr. r.). Toda v praksi se je izkazalo, da predpis ni lahko izvedljiv. Niti ni tako lahko prinesiti sodbo t a k o j (ako ni bila — horribile dictu — spisana že pred razpravo! —) niti ni lahko, da jo prineseta predsednik in voditelj s k u p n o, ako ima vsak

izmed treh — pristojni poveljnik, predsednik in voditelj razprave — svoj posebni kraj bivanja, ležeč daleč vsaksebi. Tekom vojnih let se je izcimila navada, — osobito kedar sta bila štab poveljnikov in pa sodišče v različnih krajih, — da je tudi po prekih sodih justični referent (brigadni, divizijski ali korni avditor) poneseł sodbo in jo predaval pristojnemu poveljniku. Ta justični referent, ki je od pristojnega poveljnika generalno pooblaščen k skoro vsem preganjalnim korakom (osobito za uvedbo kazenskega postopanja, izdajo obtožnega povelja, imenovanje voditelja razprave in vojaškega pravdnika), pa je glavni rešiser v kazenskem postopanju. Ako izide sodba drugače, kakor si jo je on zamislil na podlagi v predpostopanju nastalih spisov, onda se mu zdi — pogrešna. Po sodbi ni dosti boljše informiran, nego poprej na podlagi spisov. Obtoženca pri glavni razpravi niti ni videl, neposrednosti dokazov zanj ni bilo. Sedaj pa gre k pristojnemu poveljniku in mu predava svoj nazor — seveda brez vsake kontrole! Pristojni poveljnik je vojak, ne pa jurist, ne more v pravnih zadevah samostojno odločevati, ni obveščten o podrobnem teku razprave, niti o vrednosti dokazov. Tako se pripeti, da odreče potrditev razsodbe seveda vsakokrat, kadar je mnenje, izraženo v sodbi milejše, nego mnenje justičnega referenta. Obtoženec nima takorekoč niti najmanj prilike, da bi se zoper to v bran postavil. Da se n. pr. oprostilna sodba ni potrdila, zve navadno še le tik pred novo glavno razpravo, po dolgem času, med katerim je bil akt rešen pri justičnem referentu vrhovnega armadnega poveljstva. (AOK.)

V boljše razjasnitev, kako umevajo pristojni poveljniki svojo nalogo kakor zadnja pravna inštanca, ki odločuje o življenju in smrti, prostosti in časti, naj navedem le dva slučaja, ki sta se do pičice tako odigrala, kakor tu - le napisano: Sodišče razpravlja. Lajiški vojaški sodnik, ritmojster od orožništva, je votant. Pristojni poveljnik bi rad govoril ž njim. Tisto vé pristojni poveljnik, da h glavni razpravi ne sme priti osebno (§ 256 voj. k. pr. r.). Pošlje ordonanco po ritmojstra. Ordonanca dobi povelje od predsednika glavne razprave, naj javi, da ritmojster ne more priti, ker je votant pri vršechi se daljši razpravi. Pristojni poveljnik pa vrne ordonanco s poveljem: ritmojster naj

le pride, treba ga le za deset minut, ta kratki čas bodo pri glavni razpravi tudi brez ritnoojstra izhajali! — Drug slučaj! Radi umora v zaledju obdolžen večkratni hudodelec pobegne ponoči iz zapora. Pristojni poveljnik pravi, ko to zve, da bo ta hudodelec, ako ga vlove, v 24 urah obešen na vislice! Ugovor justičnega referenta — pisca teh vrst — da se utegne izkazati krivda, toda še le po dolgotrajnih poizvedbah, da se more torej izreči sodba še le v sodnem postopanju, izvršiti pa po odobritvi cesarjevi — je odgovoril pristojni poveljnik s tem, da je izjavil vpričo vsaj desetih častnikov: »Dam častno besedo, da bo v 24 urah visel!« Kako to? »Še že kdo najde, ki ga spravi na oni svet za kakšen desetak, ampak jaz o tem seveda ne bom ničesar vedel!«

Tak-le pravnostni čut in tako-le pravno znanje je spoznal pisec teh vrstic. Drugod, pravijo, je bilo še slabše! — Vse to pa je vsakemu voditelju razprave znano: Hočeš, nočeš, razodene takšna izkustva členom vojaškega sodišča, ako ti tega sami še ne vedo, in tako pride slednjič vendarle vse pod nekakšno prisilno odvisnost od obtožbenega povelja. Seveda ne, če odlikuje voditelje razprave potrebna sodniška samostojnost, kakor bi morala biti, ali ravno v polju niso vsi voditelji samostojni, trdi, jekleni. Da pa so iz teh razmer nastale za obtožence že marsikakšne velike neprilike in krivičnosti, tega pač nikdo ne bo hotel niti mogel zanikati.

To se je tudi doznalo v krogu prizadetih in oprijeli so se drugega sredstva, ki pa je bilo morebiti še najbolj zgrešeno. Preiskovalni sodnik osnuje v konceptu uvodni sklep glede preiskave, on izvede preiskavo, on predlaga vsebino obtožbenega povelja, le - to se odobri, na to določi: njega pristojni poveljnik (— seveda največkrat justični referent v imenu pristojnega poveljnika —) za voditelja razprave! Tedaj pa je seveda povsem naravno, da bo skušal svoj ‚ab ovo‘ zastopani nazor spraviti pod streho sodbe, — in s tem največkrat tudi — obsodbe. —

Pa tudi če postane vsaj voditelj razprave drugi avditor, ne preiskovalni sodnik, in naj je najsamostojnejši sodnik, je navzlic temu trditi, da mu sodniški posel v polju nalaga dokaj težje breme, nego li njegovim tovarišem v državljianskem ka-

zenskem postopanju. Avditor je sicer vaje, da se mora kakor preiskovalni sodnik brzo odločiti, kaj naj ukrene, kajti v vojnih razmerah to drugače biti ne more. Toda tudi pri najnavadnejši glavni razpravi pride včasih do presenečenj, ki zahtevajo takojšnje odločitve voditelja razprave, — posebno, kadar obdolženec sploh še ni bil zaslišan pred sodnikom, ampak morebiti le pred svojim — stotnikom — kolje: narednikom!! Sedaj naj se pa pomisli na obširnejšo razpravo zoper dvanajstero obtožencev, ki traja cel dan. Sodniki iz vojaškega stanu silijo h skorajšnjemu koncu, ker morajo še domov in sicer po dolgi, težki poti, in ker hoté morebiti opraviti še svoje lastne posle. Ob pozni uri pride do posvetovanja. Voditelj razprave, utrujen od celodnevne razpravljanja, je edini jurist, a vprašani, ki jih je rešiti, je nebroj. Podpora od strani vojaškega pravdnika, ki je pač navadno vojaški jurist, je bila le enostranska, sodelovanje zagovornika, ki ni več vojaškega kazenskega zakonika, je bilo več ali manj vprašljivo. Kako lahko se pripeti pravniška napaka! Kako težak, odgovoren je položaj za sodnika, osobito ko vé, da obsojba, ki se sklene pomotoma, pa dobi potrdilo, ker ugaja potrdilcu — pristojnemu poveljniku, — skoro na noben način ne more več priti ob moč! — (Konec prih.)

Evidenčni reki višjega deželnega sodišča v Ljubljani.

Predsedništvo višjega deželnega sodišča v Ljubljani je odredilo dne 22. decembra 1918, da je vse sodbe in sklepe, ki so večje važnosti, imeti v evidenci v svrhu, da se preprečijo kolikor moči protislovja v pravosodstvu. Reki evidence se sklepajo v odločujočem senatu, označijo po senatnem sklepu za takšne in zapisujejo v poseben evidenčni seznam. Referenti (votanti) pa niso vezani na prejšnje odločbe. Tu priobčeni reki so iz dobe do 31. decembra 1919.

I. Občno državljansko pravo.

1.) K § 1395 o. d. z. in § 1 naredbe min. za pravos. in fin. z dne 24. okt. 1897 št. 251 drž. z. a. k.: Veljavnost cesarske terjatve proti bivšemu c. kr. ali c. kr. erarju ni zavisna od v